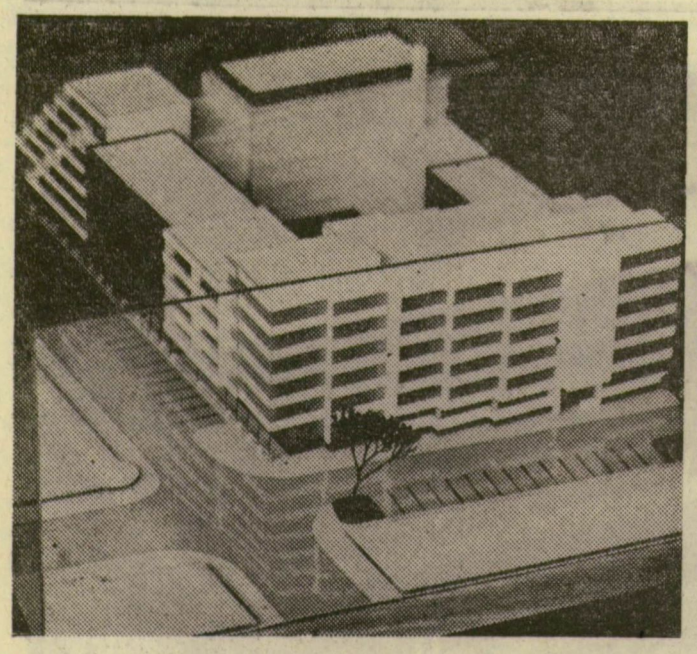

Arany János utca Darvas Imre

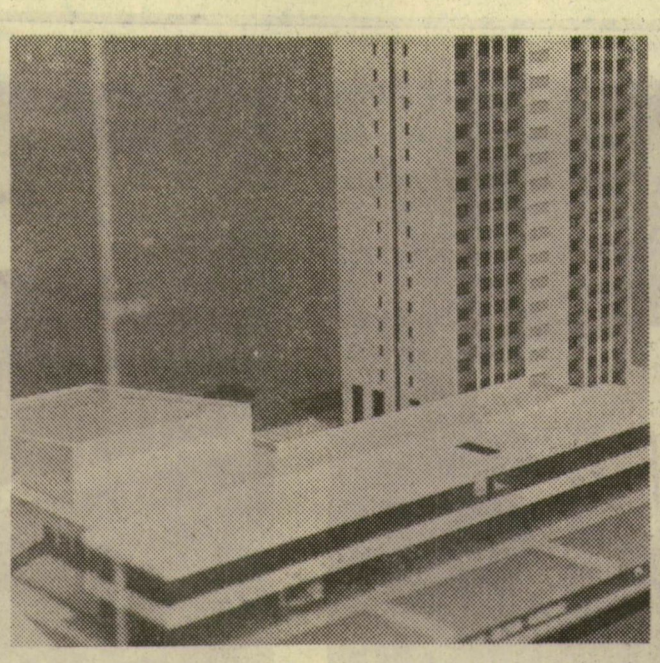

Odesszai krt. Illés Lajos, Maár Márton

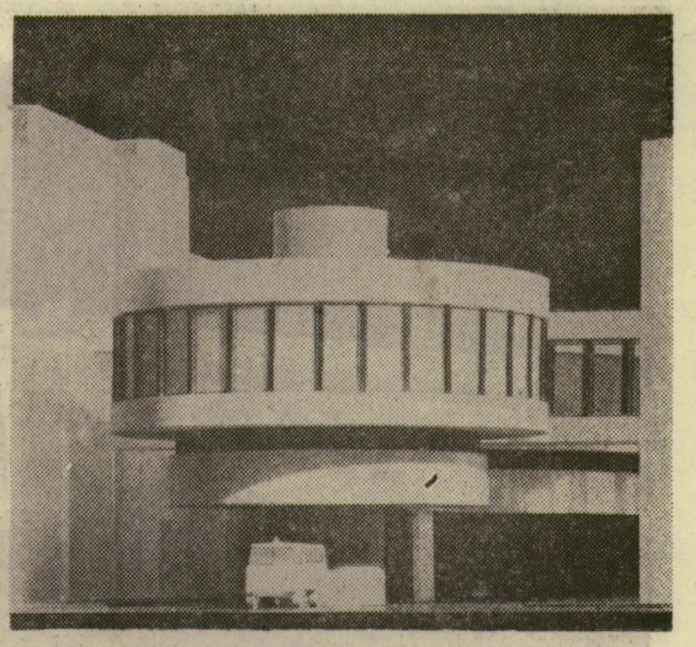

Belgyógyászati intenzív o. Tarnai László

RÓZSA SÁNDOR SZEMÉLYLEÍRÁSAI

Vasárnap esténként a tévét nézve elgondolkodik az ember: milyen is lehetett a valóságban a betyárok csillaga, Rózsa Sándor. A kritikusabbjában még föltámad a kétely: vajon *Oszter Sándor* formázza-e a betyárkirályt?

Életében jó néhány személyleírás készült Rózsa Sándorról. Először, amikor a halasi határban, Balota-pusztán *Darabos István* tanyájáról harmadmagával elhajtott két meddő tehenet, 1837. február 10-én este, leírását sem kellett adniuk a halasiaknak, mert a kárvallottak név szerint fölismerték őt. Halas városa átírt Szeged magisztrátusának, ez meg vallatóra fogta az alsóvárosi csikóst.

Így kezdődött... Első személyleírását nem kisebb pillanatban örökítette meg a kortársi emlékezet nyomán a krónikaíró *Edvi Illés Pál*, mint amikor Kossuth amnesztialevelének birtokában a 35 éves betyárvezér csapata élén 1848. október 18-án bevonult Szegedre:

„Rózsa Sándor bőrözött sötétkék nadrágot viselt, oldalán végig futó nagy, sárga gombokkal. Rövid derekú, de széles vállú felsőteste gazdag zsinórzatú, fekete dolmányba volt szorítva, melyről, panyókára dobva, szép művű, irhás bekecs omlott alá. Öltözékét nyúlszőrből készült, hosszú selyemszálú, pürgekalap egészíté ki. Derekán övalakú szíj, ebben néhány értékes pisztoly volt; válláról az egyik félen karabély, a másikon karikás függött."

A szabadságharc után újból üldözött futóbetyárrá lett. 1853 elején élettársa, *Bodó Kata* útján puhatolózott, nem kapna-e császári hatóságoktól amnesztiát. Ekkor egyik üldözője, *Babalich Péter* kapitány, több ízben tárgyalt vele egy Szabadka környéki tanyán a bűnbocsánat föltételeiről. Jelentésében a kapitány így jellemzi az akkor különben betegeskedő Rózsa Sándort:

„Szeme szürke, orra hosszúkás-hegyes, orrlyukai kissé előreállanak, hosszúkás, sima, sovány arca van, alacsony homlokán három ránc van keresztben. Bajusza elég nagy és világos, barkót nem visel, fogai épek, szemöldöke erős és világosbarna, haja sűrű és világosbarna, nem pedig szőke, mint ahogy leírni szokták. Haja elől és hátul hosszú, nem nagyon gondozott — mindkét oldalon a szemébe lóg. Ezért igen gyakran kénytelen a haját kezének vagy fejének egy bizonyos mozdulatával eltávolítani a szeme elől. Kezei csontosak, s — ellentétben egyébként gyengébb testalkatával — feltűnően nagyok. A jobb kezén vágásból eredő erős sebhelyet látni. Mellkasa keskeny, különösen pedig karcsú és arányos termetű. Magassága kb. öt láb öt hüvelyk lehet." (Egy bécsi láb 31,6 cm; egy bécsi hüvelyk 2,634 cm; e szerint kb. 171 cm nagy lehetett Rózsa Sándor. Ez azért érdekes, mert *Móricz* szívesen emlegeti róla, hogy termetre kicsi; mint láttuk, s látni fogjuk, középtermetűnek, sőt ennél kicsit magasabbnak írják le a kortársak.)

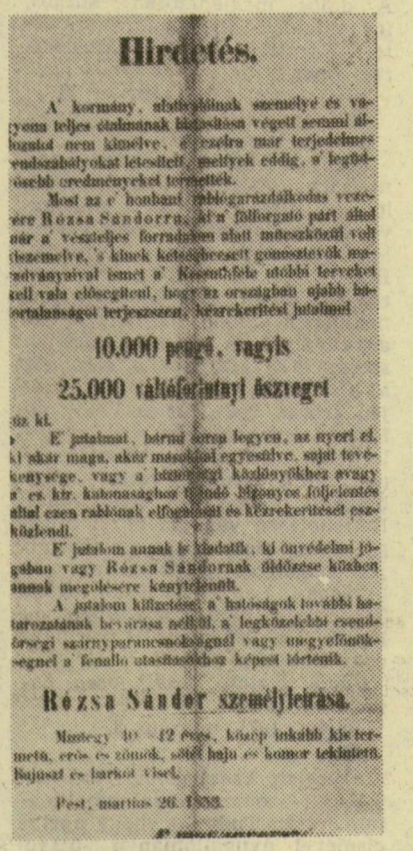

Hirdetés.

A' kormány, általünknek személyre és vagyona teljes oltalmának kilátása végett semmi áldozatot nem kímélve, e' czélra már terjedelmes rendszabályokat készített, melyek eddig a' legkedvezőbb eredményekre terjedtek.

Most az e' honbani rablógaráznádkodás rettentésére Rózsa Sándorra, a' ki fellengző part által már a' veszteljes forradalom alatt mészkönél volt tűzbetyárra, 's kinek kétségbeesett gonosztettei magyarjainkat ismét a' Kasszafélék utóbbi terrorjai közé vala elsöpörni, hogy az országban újabb bátortalanságot terjeszszen, kézkerítését jutalmul

10.000 pengő, vagyis

25.000 váltóforintnyi összeget

tűz ki.

E' jutalmat, bármi úton legyen, az nyeri el, ki akár maga, akár másokkal egyesülve, saját tevékenysége, vagy a lázadókról kiadóanyokhoz avagy a' ex kir. katonasághoz küldött hiteles följelentése által ezen rablónak elfogatását és kézrekerítését ezen közlendi.

E' jutalom annak is kiadatik, ki önvédelmi jogában vagy Rózsa Sándornak áldozése közben annak megölésére kényteletett.

A jutalom kifizetése, a' hatóságok további határozatának bevárása nélkül, a' legközelebbi csendőrségi szárnyparancsnokságnál vagy megyefőnöknél a fenálló utasításokhoz képest történik.

Rózsa Sándor személyleírása.

Mintegy 40—42 éves, közép inkább kis termetu, erős és zömök, sötét haju és komor tekintetü. Bajuszt és barkót visel.

Pest, március 26. 1853.

„Középnél magasabb, sugár termetű, de rendkívül széles vállú, olajszín-barna arcú férfi. Nagy orra alatt végén lenyírt, verhenyes bajusza van, haját szegediesen hátrasimítva hordja; gesztenyeszín haja közé itt-ott már szürkülő szálak is vegyülnek. Élesen jelzett vonásain csaknem a jóindulat megnyerő kifejezését vélné az ember észrevenni, ha ama mélyen boltozott szemöldök alól kiülő nagy, sötét szemeiből azonnal elő nem tűnnének a féket vesztett szenvedélyek fenyegető villámai. Tekintete bátor, anélkül, hogy kihívó volna, igen nyugodt, de megrögzöttség nem látszik belőle. Öltözete, amelyben a törvényszék előtt megjelent, zsinórozott, szederjes posztó ujjas, pitykés mellény, vászon ing és gatya. Kis lábai bármely gavallér díszére válnának. Mindenesetre a figyelmet nagyon magára vonó külsővel bir. Egyébiránt tetőtől talpig Szeged vidéki magyar paraszt."

Halálra ítélték, kegyelmet kapott. Először életfogytiglanra, újabb kegyelemmel 15 évre változtatták büntetését. Kufsteinben, majd Theresienstadtban (a mai Terezinben, Csehszlovákiában), végül Péterváradon (Petrovaradin — Újvidékkel szemben) raboskodott. Amikor újabb amnesztiával 1868. április 22-én, Mária Valéria hercegnő születése napján szabadult, a főfoglár ezt a személyleírást adta róla:

„Termete közép, arca hosszas, haja gesztenyebarna, homloka magas, lapos, kissé hátranyomott, szemöldökei gesztenyebarnák, szemei szürkék, tüzesek, szúró tekintetűek, orra hosszú, egyenes, hegyén mintegy kettéhasított, orrlyukai alatt kinyúló orrcimpával, bajusza barna, kevényen előreálló álla hegyes; kézcsuklóin és combjain sebhelyek nyomai láthatók."

Későbbi személyleírását nem ismerjük, bár különféle ponyvakiadványok, majd újabban a szépirodalmi alkotások gyakran lefestik. De ezekben már több a képzelet, mint a való. Hiszen a hitelességre törekvő jellemzések közt is mint megfigyelhettük, jócskán van ellentmondás. De a bennük visszatérő azonos vonásokból mégis kikerekedett egy érdekes és jellemző portré a betyárvezér fizimiskájáról.

Különféle ponyvafüzetek címlapjain a hatvanas-hetvenes években ábrázolásával is találkozunk, azonban ezek hitelességéhez is szó férhet. *Négy arcképét tartjuk hűnek:* két fényképét Kufsteinből és egy kőrajzot, mely egész alakjában ábrázolja Theresienstadtban a mintegy ötvenéves betyárt, pusztai öltözetben, hosszúszárú pipával a szájában. Végül utolsó arcképét *Lojanek János* nagyváradi fényképész már a szamosújvári rabról, a 62—63 éves öreg betyárról készítette. *Egy eleven szemű, tűnődő, szakállas, subás öreg pásztorember néz ránk róla.*

KÖNYVES LÁSZLÓ

Kerényi Grácia

REZGŐ LILA

Lila virágok
nyúljatok értem
amikor a falak föl-alá járnak.

Rezgő lila alkonyi levegőből
építek neked várat.

A földszinten lakik a dió, meg a gesztenye,
a szőlő meg a kenyér az emeleten.
A földszinten göröngyös a vágyakozás.
Az emeleten hallgatag és lágy a szerelem.

Én teneked soha nem csilingelnék.
A szemem is kinyithatom, ha akarod.
Ilyen szeretőd többé nem lesz. Ilyen szeretőm többé nem lesz.
Ilyen bántóm. Ilyen jóakaród.

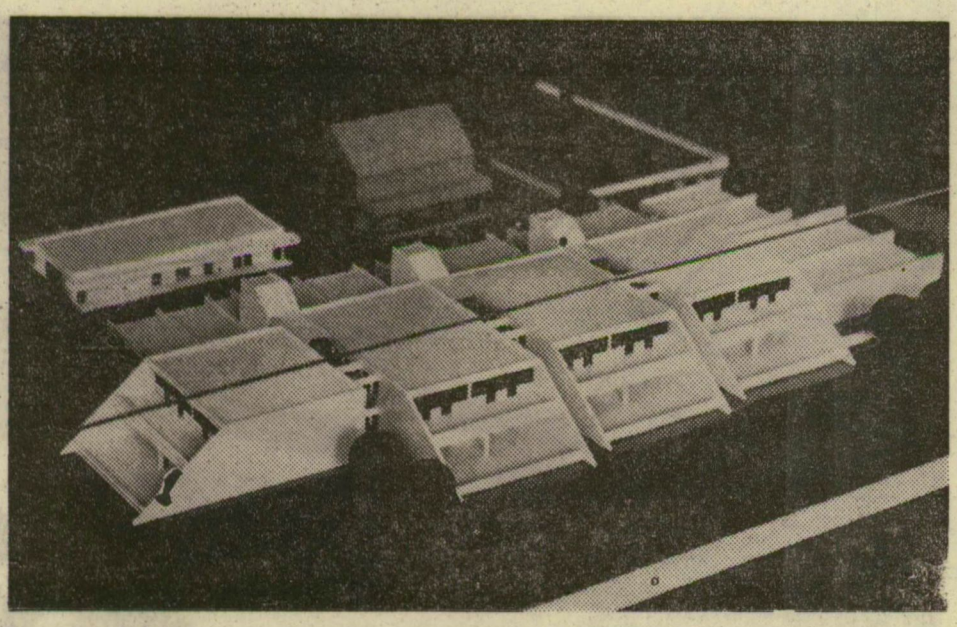

Egészségügyi gyermekotthon Hainfart Márton

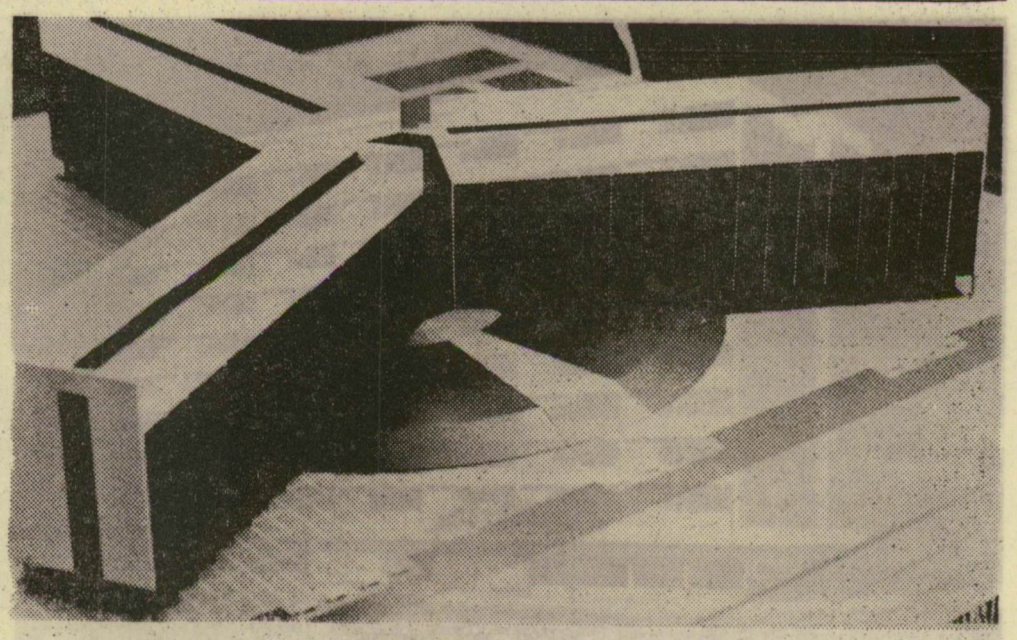

JATE biológiai intézetei Drávai Tamás